

Processkrift X

Til

Østre Landsret

I 24. afd.'s sag nr. B-3448-14:

1. Inge Genefke og Bent Sørensens Antitortur Støttefond som mandatar for

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

11.

12.

13.

14.

15.

16. Inge Genefke og Bent Sørensens Antitortur Støttefond som mandatar for

17.

18.

19.

20.

21.

22.

23.

(advokat Christian F. Jensen, besk., for sagsøgerne 2 til 15 og 17 til 23, og advokat Christian Harlang for så vidt angår den del af sagen, hvori der ikke er dækning under den meddelte fri proces)

mod

Forsvarsministeriet

(advokat Peter Biering)

1. INDLEDENDE BEMÆRKNINGER

Ved retsbog af 21. marts 2018 har landsretten fastsat en frist til d.d. kl. 10.00 for Forsvarsministeriets bemærkninger til alle udestående processuelle begæringer fra sagsøgerne.

Det bemærkes i den forbindelse, at Forsvarsministeriet ikke har modtaget advokat Christian Harlang's brev af 9. marts 2018, jf. retsbog af 20. marts 2018, hvorfor det ikke er muligt for Forsvarsministeriet at fremkomme med bemærkninger hertil til brug for landsrettens stillingtagen til de deri fremsatte begæringer.

2. SAGSØGERNES BEGÆRINGER

Med processkrift 34 af 12. marts 2018 har sagsøgerne fremsat begæringer om følgende:

1. Afhøring af daværende forsvarsminister Søren Gade.
2. Afhøring af to ukendte personer, angiveligt Hans Vedholm og en person med efternavnet Grünberger, der efter Kurt Borgkvists vidneforklaring begge på tidspunktet for Hold 3's udsendelse til Irak var ansat i Hærens Operative Kommandos pressesektion.
3. Edition i en kommunikation, der efter Kurt Borgkvists vidneforklaring angiveligt har fundet sted mellem Kurt Borgkvist og ovenfor nævnte personer fra Hærens Operative Kommandos pressesektion på den danske bataljons intranet vedrørende irakiske sikkerhedsstyrkers tortur af deres fanger.
4. Edition i en kommunikation, der efter Kurt Borgkvists vidneforklaring angiveligt har fundet sted mellem den danske bataljon og daværende forsvarsminister Søren Gade i tidsrummet fra 1. maj til 4. august 2004 vedrørende fangemishandlinger foretaget af irakiske sikkerhedsstyrker og andre.
5. Edition i en kommunikation, der efter Kurt Borgkvists vidneforklaring angiveligt har fundet sted mellem daværende forsvarsminister Søren Gade og Hærens Operative Kommandos pressesektion og Forsvarskommandoen vedrørende samme tidsrum og emne, som angivet i pkt. 4 ovenfor.

Med processkrift 35 af 18. marts 2018 har sagsøgerne endvidere fremsat begæringer om følgende:

6. Edition i "den endelige udgave af befalingen for operation Green Desert (d.v.s. "Frago 284, Amendment 1" med håndpåførte ændringer, jf. oberst John Dalbys forklaring d. 14. marts 2018 m.v.)"
7. Afhøring af 11 navngivne vidner, som Forsvarsministeriet har frafaldet.

Endelig har sagsøgerne med processkrift 36 af 21. marts 2018 fremsat begæring om følgende:

8. Fremlæggelse af bilag 130: dokumentarfilmen "James Steele: America's Mystery Man in Iraq"

3. FORSVARSMINISTERIETS BEMÆRKNINGER

3.1 Afhøring af daværende forsvarsminister Søren Gade

Sagsøgerne har ved to tidligere lejligheder – og senest ved processkrift 31 af 14. februar 2018 – fremsat anmodning om afhøring af daværende forsvarsminister Søren Gade.

Landsretten har afvist sagsøgernes anmodninger ved begge lejligheder.

Senest ved retsbog af 20. februar 2018 afviste landsretten således anmodningen med henvisning til, at en vidneafhøring af forhenværende forsvarsminister Søren Gade fortsat måtte anses for overflødig bevisførelse, idet landsretten samtidig henviste til den vidneførelse, der allerede har fundet sted og ville finde sted under sagen.

Forsvarsministeriet finder ikke, at der siden da er fremkommet nye oplysninger i sagen, der kan give grundlag for at landsretten ændrer sine tidligere beslutninger.

Forsvarsministeriet skal på den baggrund på ny protestere mod sagsøgernes begæring, idet ministeriet fastholder sine tidligere bemærkninger om spørgsmålet.

Det bemærkes yderligere i den forbindelse, at der ikke findes grundlag for sagsøgernes antagelse i pkt. 8 i processkrift 34 om, at:

"Det var klart, at fhv. forsvarsminister Søren Gade kendte til "fangeproblematikken", herunder at mennesker som kom i irakiske styrkers varetægt, forventeligt ville blive udsat for tortur, og som ministeren personligt fulgte med i dagligt."

Tværtimod fremgår det af retsbogen af 9. marts 2018, side 9, at vidnet Kurt Borgkvist, der var militærjurist på Hold 3, forklarede til landsretten, at han ikke havde kendskab til den sagsbehandling, der blev iværksat som følge af hans rapporteringer til Hærens Operative Kommando, herunder om tilsyn med fanger i irakiske fængsler.

Han forklarede derudover, at han intet konkret kendskab havde til, hvorvidt forsvarsministeren dengang læste hans rapporter, og at han ikke vidste, om månedsrapporten for juni 2004 lå til grund for beslutningen om at hjemsende ham i august 2004, jf. retsbogens s. 9.

Af den årsag er det også ligefrem urigtigt, når sagsøgerne i pkt. 9 i processkrift 34 har angivet, at:

"Forsvarsministeren havde erhvervet denne viden [læs. om "fangeproblematikken", jf. pkt. 8 ovenfor] som grundlag for sin personlige beslutning om, at han [læs. Kurt Borgkvist] og to øvrige skulle hjemsendes." (vores tilføjelser)

Det fremgår derudover af retsbogen af 19. marts 2018, s. 12 og 14-15, at vidnet Kenneth Ø. Buhl, der var militærjurist på Hold 4, forklarede, at det var en regel efter magtanvendelsesdirektivet, at spørgsmål om overdragelse af tilbageholdte til de irakiske styrker skulle forelægges forsvarsministeren, men at der ikke var behov for at bringe reglen i anvendelse i løbet af hans udsendelse på Hold 4.

Det er Forsvarsministeriets opfattelse, at vidnet Kenneth Ø. Buhl i den forbindelse henviser til pkt. 23 i magtanvendelsesdirektivet (bilag AV, tillægsekstraktens bind 1, s. 66), hvoraf det fremgår, at Storbritannien ikke uden forudgående dansk accept kunne videreoverdrage personer, der oprindeligt var tilbageholdt af danske soldater, til irakiske myndigheder.

Det fremgår i den forbindelse yderligere af pkt. 23 i magtanvendelsesdirektivet, at:

"Dansk accept heraf er betinget af, at der opnås garanti for, at den pågældende ikke risikerer dødsstraf. Accept skal altid indhentes ad kommandovejen hos Forsvarsministeriet."

Det er således ikke fastlagt i magtanvendelsesdirektivet, der gjaldt for Hold 4, at forsvarsministeren personligt nødvendigvis skulle forelægges beslutninger om at overdrage danske tilbageholdte til irakiske myndigheder, men derimod blot Forsvarsministeriet.

Som det fremgår af den citerede passage i magtanvendelsesdirektivet, jf. straks ovenfor, og af forklaringer afgivet af visse af de militære vidner, var proceduren desuden begrundet i risikoen for dødsstraf og ikke – som antaget i sagsøgernes processkrift 34 – i risikoen for mishandling og tortur.

3.2 Afhøring af ukendte personer fra Hærens Operative Kommandos pressesektion (angiveligt Vedholm og Grünberger)

Forsvarsministeriet skal protestere mod sagsøgernes begæring, idet der efter ministeriets opfattelse er tale om overflødig bevisførelse, jf. retsplejelovens § 341.

Som det fremgår af Kurt Borgkvists forklaring, jf. retsbog af 9. marts 2018, angik kommunikationen med Hærens Operative Kommando hjemsendelsen af de af Kurt Borgkvist udarbejdede månedsrapporter.

Disse månedsrapporter er som bekendt fremlagt i sagen (tillægsekstraktens s. 89-136 og s. 205 til 218) ligesom Forsvarsministeriet har indkaldt vidner fra såvel Forsvarskommandoen som Forsvarsministeriet til at afgive forklaring i sagen, herunder om sagsbehandlingen forbundet med disse rapporter.

Det bemærkes desuden, at landsretten senest i retsbog af 2. februar 2018 har bekræftet, at sagsøgte disponerer over retsdagene fra den 13. marts 2018 til den 19. april 2018.

Forsvarsministeriet agter ikke at indkalde de nævnte to personer til at afgive vidneforklaring.

Ministeriet har dog ingen bemærkninger til, hvis sagsøgerne måtte ønske at anvende én af de retsdage, der er afsat til sagsøgernes procedure, til vidneafhøringer af de nævnte to personer, såfremt landsretten måtte tillade vidneførslen.

3.3 Edition i kommunikation på den danske bataljons intranet

Forsvarsministeriet skal protestere mod sagsøgernes begæring, som angår en eventuel kommunikation af intern karakter mellem Hærens Operative Kommando og Hold 3 i den danske bataljon i Irak.

Det bemærkes først og fremmest, at sagsøgernes anmodning om edition hverken er præciseret i form af en tidsmæssig eller en emnemæssig angivelse.

Forsvarsministeriet har allerede i duplikken af 10. september 2015 forholdt sig til spørgsmålet om indsigt i den danske bataljons intranet, jf. duplikkens pkt. 2.2. Forsvarsministeriet fastholder de bemærkninger, der blev afgivet i den forbindelse.

Landsretten har også tidligere taget stilling til spørgsmålet om edition i kommunikation på den danske bataljons intranet.

Følgende fremgår således af landsrettens retsbog af 25. januar 2017:

"Efter det oplyste om omfanget og karakteren af den efterspurgte kommunikation, den allerede foretagne søgning heri samt de om operation "Green Desert" allerede fremlagte dokumenter finder landsretten ikke grundlag for at pålægge sagsøgte at fremlægge skriftligt materiale med indsigt i kommunikation på den danske bataljons intranet i november-december 2004." (vores understregning)

Landsrettens beslutning angik ganske vist kommunikation på den danske bataljons intranet i perioden november-december 2004.

Selvom sagsøgerne ikke i processkrift 34 har præciseret deres anmodning om edition, må det forstås derhen, at sagsøgerne ønsker materiale vedrørende perioden for Hold 3's udsendelse.

Forsvarsministeriet finder, at de forhold, som landsretten baserede sin afvisning af 25. januar 2017 på, så meget desto mere gør sig gældende i forhold til kommunikation af samme art i perioden for Hold 3's udsendelse.

3.4 Edition i kommunikation mellem den danske bataljon og daværende forsvarsminister Søren Gade

Forsvarsministeriet skal protestere mod sagsøgernes begæring, som efter ministeriets opfattelse udgør overflødig bevisførelse, jf. retsplejelovens § 341.

Der er således intet grundlag for at antage, at der har været en kommunikation direkte mellem den danske bataljon og den daværende forsvarsminister. Der henvises i den forbindelse til afsnit 2.1 ovenfor.

Tværtimod fremgår det af retsbogen af 13. marts 2018, side 11, at vidnet, daværende forsvarschef Jesper Helsø, forklarede, at det var Hærens Operative Kommando, der forestod kommunikationen med den danske bataljon.

3.5 Edition i kommunikation mellem Hærens Operative Kommandos pressektion, Forsvarskommandoen og daværende forsvarsminister Søren Gade

Det er Forsvarsministeriets opfattelse, at sagsøgernes begæring angår overflødig bevisførelse, jf. retsplejelovens § 341, hvorfor ministeriet skal protestere mod sagsøgernes begæring.

Der henvises i den forbindelse til afsnit 3.2 ovenfor, samt til landsrettens editionspålæg i retsbog af 2. oktober 2017, og til ministeriets opfyldelse heraf i brev af 24. oktober 2017 vedlagt bilag GF-HH.

3.6 Edition i befalingen for Operation Green Desert

Sagsøgernes begæring om edition angår "den endelige udgave af befalingen for operation Green Desert (d.v.s. "Frago 284, Amendment 1" med håndpåførte ændringer, jf. oberst John Dalbys forklaring d. 14. marts 2018 m.v.)".

Forsvarsministeriet skal hermed oplyse, som ministeriet har gjort det i relation til en række tidligere forespørgsler fra sagsøgernes side, at Frago 284, Amendment 1 (bilag FX, tillægsekstraktens s. 381 ff.) er den *endelige* skriftlige udgave af bataljonsbefalingen for Operation Green Desert og bør læses i sammenhæng med den britiske brigadefaling Frago 4X/058 (bilag CÆ, tillægsekstraktens s. 401 ff.).

Dette skyldes, at den britiske brigadefaling ifølge de pågældende datatidsgrupper (DTG), jf. tillægsekstrakten, side 384 og 401, og ifølge Villiam Krüger-Klausen og John Dalbys vidneforklaringer er fremkommet til bataljonen *efter* udgivelsen af Frago 284, Amendment 1.

Eventuelle håndskrevne tilføjelser er således alene en praktisk konsekvens og en gengivelse af den britiske brigadefaling Frago 4X/058, som er fremlagt i sagen.

Ifølge vores notater underbygges dette af forklaringer fra John Dalby og Villiam Krüger-Klausen (der foreligger dog endnu ikke retsbøger herom).

På den baggrund er det Forsvarsministeriet opfattelse, at sagsøgernes editionsbegæring allerede er opfyldt med de fremlagte Frago 284, Amendment 1 og Frago 4X/058.

3.7 Afhøring af frafaldne vidner

Forsvarsministeriet skal først og fremmest bemærke, at det beror på en beklagelig fejltagelse, at vidnet Brian Busk ikke fremgår af ministeriets foreløbige tidsplan af 9. marts 2018, idet han skal afgive forklaring efter påsken, jf. pkt. 4 nedenfor.

De øvrige 10 vidner, som ikke fremgår af Forsvarsministeriets foreløbige tidsplan af 9. marts 2018 er frafaldet, da ministeriet – som led i forberedelse til vidneførslen – har vurderet, at der er tale om overflødig bevisførelse, jf. retsplejelovens § 341.

Forsvarsministeriet har af hensyn til det resterende antal retsdage været nødt til at foretage en prioritering af vidneførslen, og har således indkaldt de vidner, der efter ministeriets vurdering kan bidrage mest muligt til sagens oplysning.

De 10 frafaldne vidner er enten ikke i stand til at erindre konkrete oplysninger om sagens forhold, eller er alene i stand til at bidrage med oplysninger, som allerede er eller vil blive belyst i form af andre vidner og/eller allerede fremlagte dokumenter.

Som eksempel kan nævnes vidnet Morten Jansen, der var PMV-kører i 1. gruppe/1. deling i Panserinfanterikompagniet, og som deltog i Operation Green Desert ved CYAN 1.

Morten Jansen har den 2. november 2012 afgivet forklaring til Forsvarets Auditørkorps (tillægsekstraktens bind 2, s. 597 ff.), ligesom han har udtalt sig om operationens forløb til en artikel i Politiken (ekstrakt bind VI, s. 767-768) og til bogen "Et land i krig" (tillægsekstraktens bind 1, s. 553-554).

De oplysninger, der fremgår her, er i det alt væsentlige sammenfaldende med de oplysninger, der fremgår af Masoud Vahedis vidneforklaring, jf. retsbog af 16. februar 2018.

Dertil kommer, at både delingsfører Peter Rasmussen og næstkommanderende Lars Selchau Jørgensen i 1. deling (som var Morten Jansens direkte overordnede under Operation Green Desert) allerede har afgivet forklaring i sagen.

Forsvarsministeriet har på den baggrund – og med henvisning til både Morten Jansens rang og funktion – vurderet, at det ville udgøre overflødig bevisførelse at føre Morten Jansen som vidne.

3.8 Fremlæggelse af bilag 130: dokumentarfilmen "*James Steele: America's Mystery Man in Iraq*"

Forsvarsministeriet skal med henvisning til retsplejelovens § 363, stk. 1, protestere mod, at sagsøgerne på dette tidspunkt af hovedforhandlingen fremlægger dokumentarfilmen som bilag i sagen.

Det er således ministeriets opfattelse, at betingelserne i retsplejelovens § 363, stk. 1, for at fravige udgangspunktet om præklusion, ikke er opfyldte.

Navnlig finder Forsvarsministeriet ikke, at det kan anses for undskyldeligt, at sagsøgerne først på dette tidspunkt af retssagen fremlægger en offentligt tilgængelig dokumentarfilm, jf. bestemmelsens stk. 1, nr. 1.

Tilsvarende finder Forsvarsministeriet ikke, at ministeriet har tilstrækkelige muligheder for at varetage sine interesser, idet dokumentarfilmen ønskes fremlagt på et tidspunkt af hovedforhandlingen, hvor en væsentlig del af bevisførelsen er afsluttet, herunder i vidt omfang afhøringen af de vidner, for hvem dokumentarfilmens indhold måtte kunne tænkes relevant, jf. bestemmelsens stk. 1, nr. 2.

Forsvarsministeriets protest angår fremlæggelsen af dokumentarfilmen som *faktum* i sagen. Filmens indhold kan ikke anses for faktum – og slet ikke ubestridt faktum.

I det omfang sagsøgerne måtte ønske at anvende dokumentarfilmen som støttebilag til brug for proceduren, har Forsvarsministeriet ikke bemærkninger til en sådan fremgangsmåde.

4. TIDSPLAN

Ved e-mail af 14. marts 2018 fastslog sagsøgerne, at vidnet Raghda Sleit ikke har mulighed for at afgive forklaring i hele marts måned, og foreslog derfor, at der berammes en yderligere retsdag i perioden mellem den 16 til 26. april 2018.

Forsvarsministeriet skal hertil bemærke, som også nævnt tidligere, at landsretten senest i retsbog af 2. februar 2018 har bekræftet, at sagsøgte disponerer over de berammede retsdage fra den 13. marts 2018 til og med den 19. april 2018.

Samtlige retsdage i denne periode er optaget, idet ministeriets vidner på nuværende tidspunkt allerede er indkaldt.

Landsretten tilbød ved e-mail af 6. marts 2018, at et retsmøde kunne berammes enten den 23. eller 26. marts 2018 som erstatning for den aflyste retsdag den 6. marts 2018, hvilket undertegnede accepterede. Sagsøgerne afviste imidlertid tilbuddet med henvisning til øvrige forpligtelser.

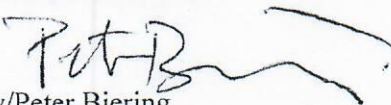
Som nævnt ovenfor har Forsvarsministeriet ingen bemærkninger til, hvis sagsøgerne måtte ønske at benytte én af de fire dage, der er afsat til sagsøgernes procedure, til vidneførsel af Raghda Sleit og/eller de to nævnte personer, jf. pkt. 3.2 ovenfor, i det omfang landsretten måtte tillade vidneførslen.

Forsvarsministeriet har – som nævnt ved tidligere lejligheder – på grund af andre berammede hovedforhandlinger ikke mulighed for at fortsætte hovedforhandlingen efter den 8. maj 2018.

Forsvarsministeriet fremsender snarest muligt en revideret tidsplan for perioden den 4. til 19. april 2018.

København, den 23. marts 2018

Kammeradvokaten

v/Peter Biering

– Partner, Advokat (H)